

Stanowisko KNF w sprawie polityki dywidendowej banków

Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) przyjęła w dniu 15 grudnia 2015 r. stanowisko w sprawie:

- **polityki dywidendowej** banków w 2016 r. za 2015 r.

Oceniając z perspektywy kilku lat dotychczasowe działania KNF w stosunku do polityki dywidendowej banków, można stwierdzić, że wraz z innymi inicjatywami ostrożnościowymi pozwoliły one na stały wzrost funduszy własnych banków – w latach 2010 – 2014 fundusze własne sektora bankowego wzrosły o 37,8 mld złotych, tj. o 38,1%. Silna baza kapitałowa pozwoliła na ciągły i stabilny rozwój banków oraz wzrost akcji kredytowej, co przełożyło się na poziom ich wyników finansowych. Pozytywna ocena sektora bankowego w Polsce jako stabilnego i aktywnie nadzorowanego przekłada się na jakość ocen zewnętrznych, w tym ocen agencji ratingowych, co zwiększa możliwości poszczególnych banków w zakresie pozyskiwania finansowania działalności na korzystnych warunkach.

W celu zapewnienia dalszego stabilnego działania banków w Polsce, KNF zaleca bankom politykę dywidendową, która zapewni dalsze wzmocnienie ich bazy kapitałowej i dostosowanie jej do poziomów innych krajów Unii Europejskiej¹.

W oparciu o wyniki finansowe banków na dzień 31 grudnia 2015 r., banki otrzymają indywidualne zalecenia w sprawie polityki dywidendowej w formie pisma Przewodniczącego KNF.

¹ Informacje o adekwatności kapitałowej banków z innych krajów europejskich i Polski są przedstawione poniżej, w pkt III i IV.

Niezależnie od powyższego, KNF wystąpi do Komitetu Stabilności Finansowej (KSF), jako nadzoru makroostrożnościowego w rozumieniu *ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym*, w sprawie ewentualnego wskazania oceny KSF co do pozycji kapitałowej i polityki dywidendowej banków z udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego powyżej 5%.

I. Kryteria wypłaty dywidendy dla banków komercyjnych

1. Rekomenduje się by dywidendę mogły wypłacić jedynie banki:

- **nie realizujące programu naprawczego,**
- **pozytywnie oceniane w ramach badania i oceny nadzorczej (BION) – ocena końcowa BION nie gorsza niż 2,5,**
- **posiadające poziom dźwigni finansowej (LR)² na poziomie wyższym niż 5%,**
- **współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa³:**
 - banki z **ponad 5% udziałem w rynku depozytów** sektora niefinansowego – posiadające współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa wyższy od **13,25% plus 75% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych** indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.⁴,
 - **pozostałe** banki komercyjne – posiadające współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa wyższy od **11,25% plus 75% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych**

² Dźwignia finansowa (LR – leverage ratio) jest zgodnie z art. 429 CRR zdefiniowana jako relacja kapitału Tier I do ekspozycji całkowitej. Wskaźnik dźwigni finansowej w przeciwieństwie do współczynnika wypłacalności nie różnicuje wag ryzyka w zależności od rodzaju aktywów.

³ Kapitał bezpieczeństwa został na potrzeby polityki dywidendowej zdefiniowany jako 3 punkty procentowe ponad rekomendowany przez KNF poziom współczynnika kapitału Tier I i poziom łącznego współczynnika kapitałowego dla banków z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego oraz 1 punkt procentowy dla pozostałych banków. Zgodnie z pismem KNF do banków z dnia 22 października 2015 r., w związku z wprowadzeniem bufora zabezpieczającego od dnia 1 stycznia 2016 r. rekomendowany przez KNF wymóg dla współczynnika kapitału Tier I wynosi 10,25%, a dla łącznego współczynnika kapitałowego wynosi 13,25%, więc do tych poziomów współczynników dodaje się 3 lub 1 punkty procentowe kapitału bezpieczeństwa.

⁴ Przykładowo, dla banku z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego, który otrzymał od KNF 1 punkt procentowy domiaru kapitałowego na kredyty walutowe, współczynnik kapitału Tier I powyżej którego bank będzie mógł wypłacić dywidendę wynosi: 10,25% + 3 punkty procentowe + (1 punkt procentowy x 0,75) = 14,00%.

indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.⁵.

2. Rekomenduje się by **do 50% z wypracowanego zysku** mogły wypłacić banki spełniające oczekiwania nadzorcze w stosunku do poziomu łącznego współczynnika kapitałowego, tj. posiadające **łączny współczynnik kapitałowy wyższy od 13,25% plus 100% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych** indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.
3. Rekomenduje się by **do 100% z wypracowanego zysku** mogły wypłacić banki spełniające oczekiwania nadzorcze w stosunku do poziomu łącznego współczynnika kapitałowego podwyższonego o kapitał bezpieczeństwa:
 - banki z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego – posiadające **łączny współczynnik kapitałowy wyższy od 16,25% plus 100% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych** indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.,
 - pozostałe banki komercyjne – posiadające **łączny współczynnik kapitałowy wyższy od 14,25% plus 100% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych** indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.

II. Kryteria wypłaty dywidendy dla banków zrzeszających i spółdzielczych

Wobec banków zrzeszających stosuje się ogólne założenia polityki dywidendowej, tj. takie same jak w przypadku innych banków działających w formie spółki akcyjnej.

⁵ Przykładowo, dla banku z udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego poniżej 5%, który otrzymał od KNF 1 punkt procentowy domiaru kapitałowego na kredyty walutowe, współczynnik kapitału Tier I powyżej którego bank będzie mógł wypłacić dywidendę wynosi: $10,25\% + 1 \text{ punkt procentowy} + (1 \text{ punkt procentowy} \times 0,75) = 12,00\%$.

Wobec banków spółdzielczych nie spełniających kryteriów do wypłaty dywidendy z zysku netto za 2015 r., wzorem lat poprzednich, skierowane zostaną indywidualne wystąpienia nadzorcze.

Oprócz kryteriów ogólnych stanowisko nadzoru w odniesieniu do możliwości wypłaty dywidendy przez poszczególne banki spółdzielcze uwzględniać będzie także zasadę proporcjonalności uwarunkowaną przede wszystkim specyfiką prawno-organizacyjną tych banków, a także ich relacją do funkcjonujących zrzeczeń oraz systemów ochrony instytucjonalnej (IPS).

W przypadku banków spółdzielczych ich polityka dywidendowa uwzględniać powinna zarówno czynnik zwiększający ryzyko w obszarze kapitałów, czyli brak możliwości zaliczenia do funduszy własnych funduszu udziałowego oraz czynnik ograniczający istotnie ryzyko kapitałowe, czyli funkcjonowanie w ramach systemu ochrony. Funkcjonowanie w ramach tworzonych na bazie zrzeczeń systemów ochrony, które – zgodnie z *ustawą o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających* – zastąpią je w maksymalnym terminie trzech lat, daje bankom spółdzielczym istotne zabezpieczenie adekwatności kapitałowej i wsparcia (płynnościowego). Pomoc z funduszu pomocowego może, zgodnie z przepisami art. 5b ustawy, zasilić kapitał CET1, co amortyzuje brak – w obecnych uwarunkowaniach formalno-prawnych – możliwości wsparcia kapitałowego banków spółdzielczych przez ich właścicieli. Funkcjonowanie w systemach ochrony, dzięki wzajemnej kontroli i solidarnemu wsparciu ich uczestników, zmniejszy ryzyko powstania strat, zamortyzuje ewentualne skutki niepowodzeń biznesowych banków spółdzielczych, a także – poprzez stosowanie mechanizmów sankcyjnych systemu ochrony – wymusi zmianę sposobu działania banku ekspozującego się na nadmierne ryzyko.

Z drugiej strony możliwość wypłaty ograniczonej dywidendy (uzależnionej od sytuacji banku) w zdecydowanej większości banków spółdzielczych pozwoli ograniczyć odpływ udziałowców i zwiększyć zainteresowanie członków spółdzielni działalnością banku (nadzór właścicielski). Ponadto, mając na uwadze konieczność budowy reputacji zakłada się

możliwość przeznaczenia części zysku netto za 2014 r. na określone w statutach banków spółdzielczych cele społeczne.

Z uwagi na powyższe uwarunkowania **zakłada się możliwość wypłaty ograniczonej części zysku w postaci dywidendy w przypadku banków spółdzielczych o wskaźnikach adekwatności kapitałowej poniżej 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego i/lub poniżej 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I.** W ramach kwoty możliwej do wypłaty banki będą mogły zdecydować o relacji wysokości dywidendy do wielkości środków na pokrycie zadań statutowych.

Banki spółdzielcze, które mogłyby wypłacić część zysku netto za 2015r. dzieli się na trzy grupy:

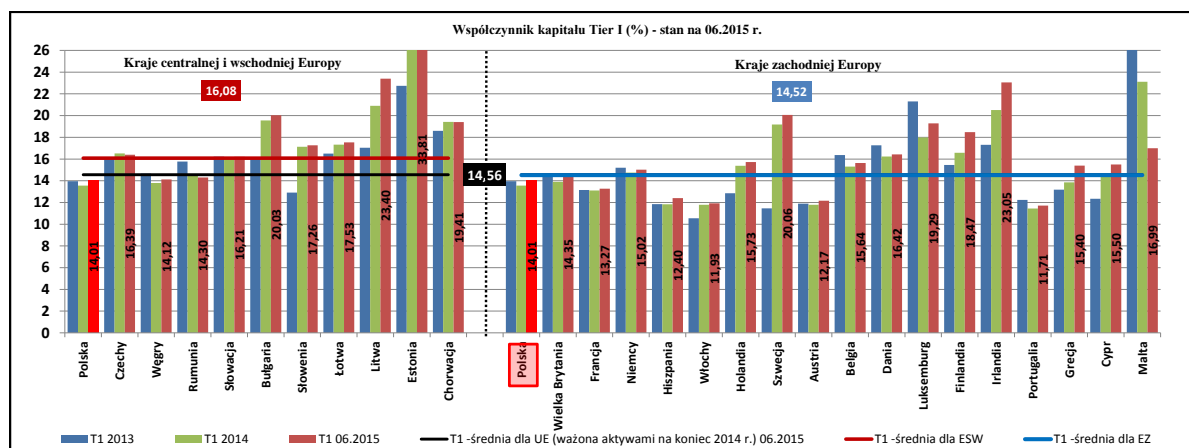
1. Pierwszą grupę stanowią banki, które spełniają rekomendowane kryteria ogólne dla banków komercyjnych i posiadają współczynniki adekwatności kapitałowej na poziomach powyżej 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego oraz 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I. W bankach takich zakłada się brak ograniczenia dla wypłaty dywidendy z zysku osiągniętego za 2015 r.
2. Drugą grupę stanowią banki samodzielne lub banki, które nie podjęły decyzji o przystąpieniu do systemu ochrony, tj. banki, które są lub w perspektywie maksimum 3 lat będą pozbawione wsparcia ze strony banku zrzeszającego. O ile banki te spełniają kryteria ogólne, to pomimo że nie spełniają jednego lub obydwu wskaźników adekwatności kapitałowych (13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego oraz 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I), mogą przeznaczyć na wypłatę dywidendy nie więcej niż 5% zysku netto za 2015 r. Biorąc pod uwagę doświadczenia z lat poprzednich poziom ten należy uznać za wystarczający dla zapobieżenia odpływowi udziałowców.
3. Trzecią grupę stanowią banki spółdzielcze funkcjonujące w ramach systemu ochrony SGB, a w przypadku Zrzeszenia BPS deklarujące wolę uczestnictwa w systemie

ochrony, które uprawnione będą na podstawie art. 113 ust. 7 CRR, po uzyskaniu zgody KNF, do stosowania 0% wagi ryzyka kredytowego na wzajemne ekspozycje.

Banki te, o ile spełniają kryteria ogólne, to pomimo, że nie spełniają jednego lub obydwu wskaźników adekwatności kapitałowych (13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego oraz 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I), będą mogły przeznaczyć nie więcej niż 10% zysku netto za 2015 r. na wypłatę dywidendy.

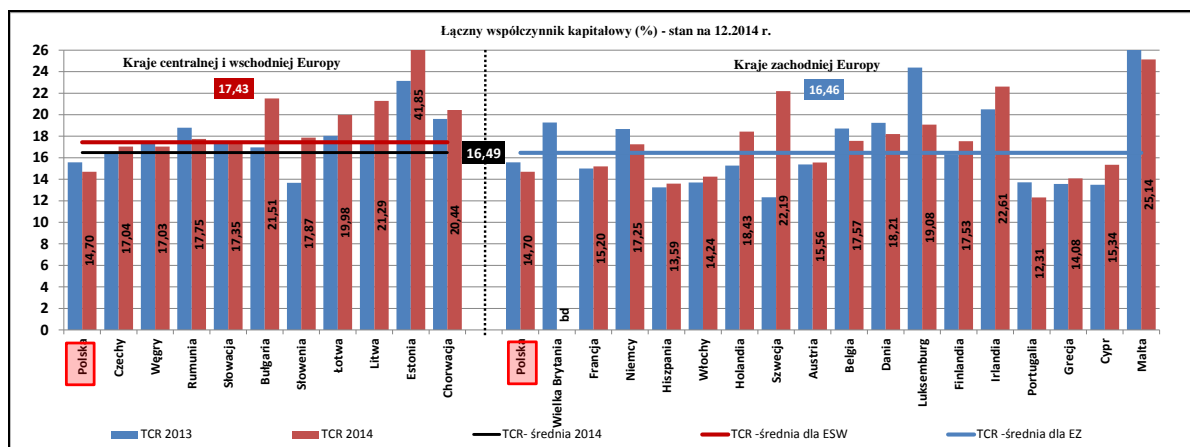
III. Obecnie utrzymywany poziom kapitałów w krajach europejskich

W krajach europejskich adekwatność kapitałowa, wyrażona współczynnikiem kapitału Tier I, jest na poziomie znacznie przekraczającym wymagania regulacyjne – średnia na koniec czerwca 2015 r. na poziomie 14,56%⁶, a łączny współczynnik kapitałowy na koniec 2014 r. wynosił 16,49%⁷. Wymagania regulacyjne dotyczące współczynników kapitałowych są w wielu krajach podwyższone poprzez zastosowanie buforów.

⁶ Średnia ważona aktywności sektorów według stanu na koniec 2014 r.

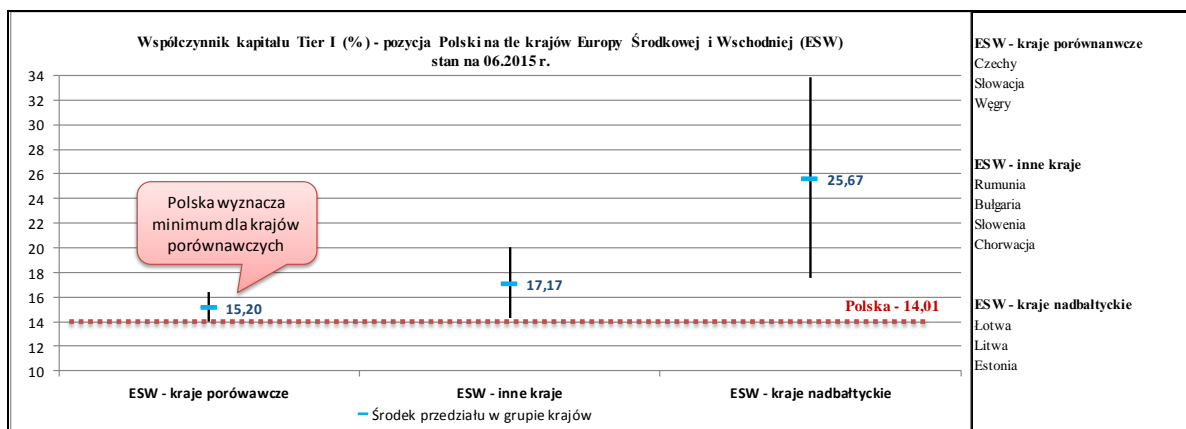
⁷ Średnia ważona aktywności sektorów według stanu na koniec 2014 r.

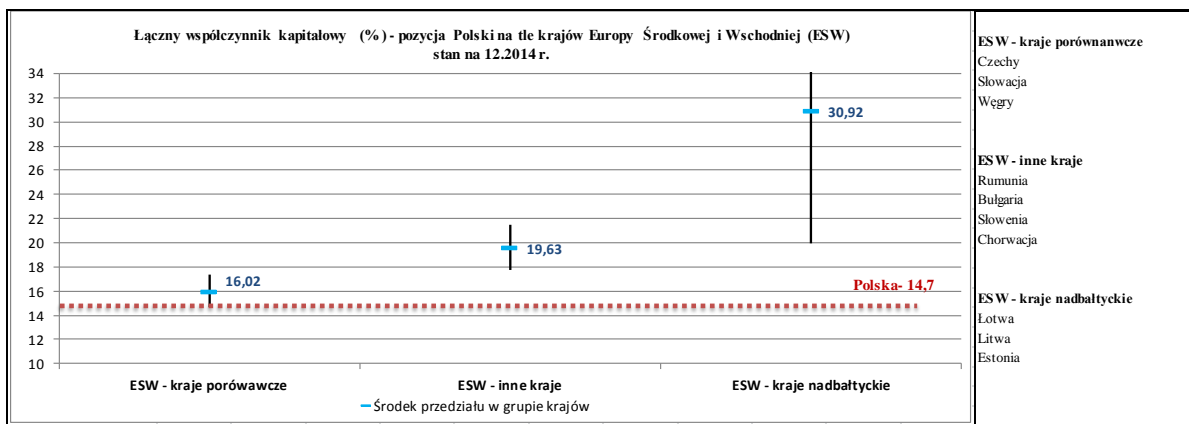
Po przeanalizowaniu poziomu skapitalizowania polskiego sektora bankowego na tle krajów Europy Środkowej i Wschodniej (kraje porównawcze: Węgry, Republikę Czeską i Słowację) zasadnym jest rekomendowanie podniesienia bazy kapitałowej banków z Polski do poziomów środka przedziału dla krajów porównawczych:

- współczynnik kapitału Tier I (T1) – 15,20%;
- łączny współczynnik kapitałowy (TCR) – 16,02%.

Poniżej przedstawiono adekwatność dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej oraz jej poziom dla sektora bankowego⁸ w Polsce.

⁸ Bez BGK.

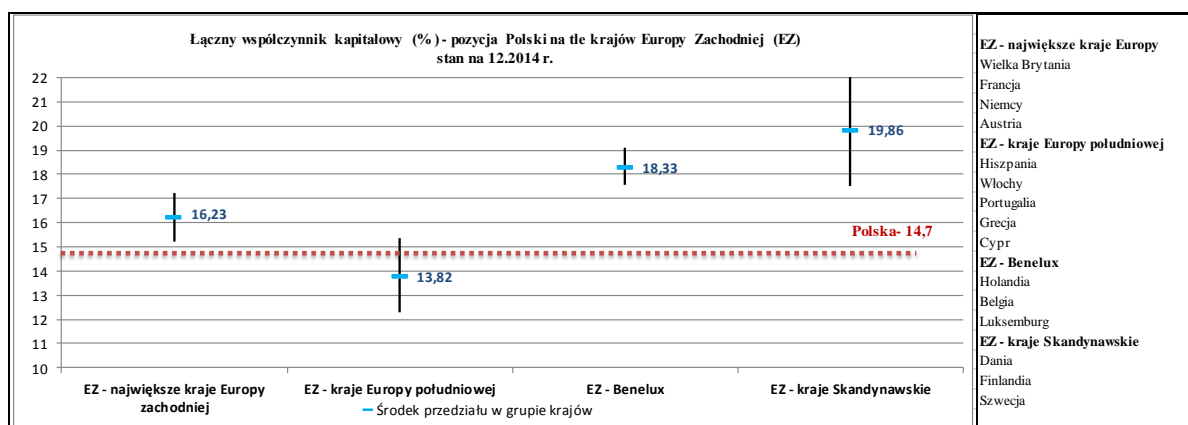
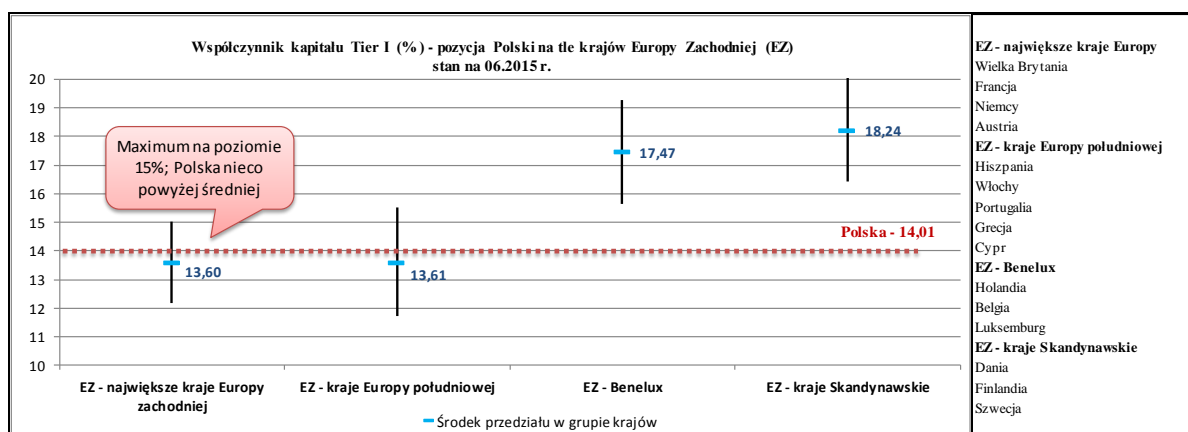

Pod względem adekwatności sektora bankowego, mierzonej poziomem współczynnika kapitału Tier I, na tle krajów Europy Zachodniej Polska kształtuje się nieco powyżej średniej wyznaczonej dla największych krajów europejskich (Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Austria) oraz krajów południowej Europy (tj. Europy Zachodniej z wyłączeniem krajów Beneluxu i Skandynawii). Łączny współczynnik kapitałowy (stan na grudzień 2014 r.) dla największych krajów europejskich wyznacza już wyższy poziom niż dane dla Polski. Świadczy to, z jednej strony, o silnej bazie kapitałowej wyższej jakości, jednak, z drugiej strony, wskazuje na konieczność wzmocnienia kapitałów polskich banków, w celu uzyskania łącznego współczynnika wypłacalności na poziomie środka przedziału dla największych krajów Europy Zachodniej, czyli do łącznego współczynnika kapitałowego kształtującego się na poziomie około 16,23%.

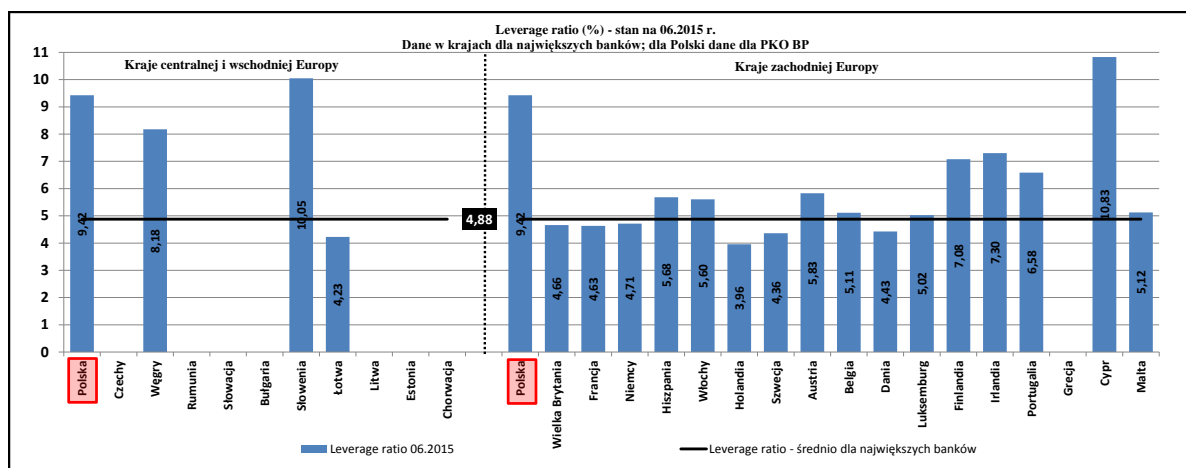
Wskazanie największych krajów Europy Zachodniej oraz krajów południowej Europy jako punktu odniesienia dla Polski jest uzasadnione tym, że rozwój polskiego sektora bankowego jest ukierunkowany na wzorce z tych właśnie gospodarek; są one też bardziej porównywalne wielkością niż kraje Beneluxu czy Skandynawii. Nie bez znaczenia jest też fakt, że w strukturze własnościowej banków polskich kontrolowanych przez kapitał zagraniczny dominują inwestorzy z tych właśnie regionów Europy (48,3% sektora z 61,9% kontrolowanych przez inwestorów zagranicznych, podczas gdy udział Beneluxu i Skandynawii wynosi 7,2%).

Z kolei pominięcie jako benchmarku krajów Beneluxu i Skandynawii wynika z ich specyfiki – są to bogate i niewielkie kraje o bardzo rozwiniętych sektorach bankowych, z instytucjami stosującymi zaawansowane metody obliczania RWA i wymogów kapitałowych, co powoduje, że raportowane przez nich wskaźniki nie są w pełni porównywalne z danymi z Polski i wielu innych krajów europejskich, w szczególności wykazują wysokie poziomy współczynników T1 i TCR przy niskich wskaźnikach dźwigni (LR).

Brak odpowiedniej bazy kapitałowej w porównaniu z sektorami innych krajów może powodować gorszą ocenę banków z Polski.

Dodatkową miarą poziomu kapitału jest dźwignia finansowa (leverage ratio). Wskaźnik ten obrazuje relację kapitału instytucji (zdefiniowanego jako kapitał Tier I) do ekspozycji całkowitej (zdefiniowanej jako wartość sumaryczna ekspozycji z tytułu wszystkich aktywów i pozycji pozabilansowych z wyłączeniem pozycji pomniejszających kapitał Tier I) tej instytucji. Wartość wskaźnika przedstawia się jako wartość średnią relacji w okresie trzech ostatnich miesięcy wyrażoną w procentach.

Z danych pozyskanych przez EBA w ramach *transparency exercise* dla największych banków europejskich wynika, iż wskaźnik ten kształtuje się średnio w wybranych bankach na poziomie 4,88%.

IV. Obecnie utrzymywany poziom kapitałów banków komercyjnych w Polsce

Z analizy polskiego sektora na tle krajów UE wynika konieczność wzmocnienia kapitałowego polskiego sektora bankowego. Obecnie banki komercyjne w Polsce posiadają współczynnik kapitału Tier I średnio na poziomie 14,25% (stan na wrzesień 2015 r.), a łączny współczynnik kapitałowy na poziomie 15,56%⁹. Spośród tych banków znacznie wyższe poziomy są utrzymywane przez banki małe, a niższe od tej średniej współczynniki są utrzymywane przez banki średnie. Banki duże posiadają średnio współczynnik na poziomie zbliżonym do średniej dla banków komercyjnych. Wzmocnienie kapitałów banków średnich wzmocni również współczynniki całego sektora, jednak istotne jest także utrzymanie i wzmocnianie kapitałów przez największe (systemowo ważne dla sektora bankowego i finansowego w Polsce) banki, a w szczególności przez banki utrzymujące znaczne portfele depozytów klientów niefinansowych. Utrzymywanie przez te banki kapitału bezpieczeństwa będzie stanowiło istotną ostrożnościową bazę pozwalającą na stabilny wzrost, a jednocześnie zabezpieczenie funkcjonowania banków w sytuacji zmieniającego się otoczenia prawnego oraz zawirowań na rynkach międzynarodowych.

⁹ Wartości współczynników średnich dla sektora i poszczególnych grup banków liczone jako suma liczników przez sumę mianowników.

Ze względu na swoją strukturę, wskaźnik dźwigni jest skorelowany z wysokością wskaźników kapitałowych – banki posiadające wyższe wskaźniki mają równocześnie wysokie współczynniki wypłacalności. Znaczna różnica pomiędzy wskaźnikiem dźwigni a współczynnikiem kapitału Tier I wynika ze specyfiki banku (aktywa o niskich wagach ryzyka i/lub posiadające gwarancje wpływające na zmniejszenie wagi ryzyka aktywów), względnie stosowania przez bank zaawansowanych metod wyznaczania RWA (metoda IRB).

Wskaźnik dźwigni finansowej jest jednym ze wskaźników pokazujących sytuację kapitałową banku, jednak w przeciwieństwie do współczynnika wypłacalności nie różnicuje wag ryzyka w zależności od rodzaju aktywa. Średni poziom wskaźnika dźwigni dla banków komercyjnych kształtował się na koniec września 2015 r. na poziomie 8,64%.